

Preventie en criminele politiek. (*)

In de jaren zestig en zeventig werden politiediensten geconfronteerd met een dalende effectiviteit in de opsporing van criminaliteit. In vrijwel alle westerse politieorganisaties werd voor een zelfde oplossing gekozen om de stijgende (kleine) criminaliteit tegen te gaan: de politieke aanpak werd nog meer reactief en repressief.

Er werd geïnvesteerd in technologische hulpmiddelen. Fiets- en voetpatrouilles werden vervangen door opdrachten met gemotoriseerde voertuigen. Wijk- en buurtbureaus werden gesloten. Er kwam een verregaande centralisering en specialisering.

De kritiek op dit „crime-fighting-model” groeide omdat dit nauwelijks nog invloed had op de criminaliteit. Vanuit die vaststelling begon de zoektocht naar adequatere strategieën. Er kwam een accentverschuiving in de criminele politiek. Deze nieuwe aanpak had vooral betrekking op preventie, forensisch welzijnswerk, slachtofferzorg en alternatieve sancties. Ook werd een begin gemaakt met een heroriëntering van de rol van politiediensten bij de aanpak van criminaliteit. Een onderscheid tussen de benadering van zware, georganiseerde, professionele criminaliteit en kleine criminaliteit drong zich op. Gezien deze ontwikkelingen kon het nauwelijks verbazing wekken dat de eerste preventie-initiatieven „kleine criminaliteit” uitgingen van de politiediensten.

(*) Criminele politiek is het beleid dat de overheid voert ten aanzien van Criminaliteit. Criminaliteitspreventie is daar een onderdeel van.

Sociale preventie en situationele preventie.

Sociale preventie omvat alle maatregelen die tot doel hebben de criminogene factoren te elimineren of te beperken. Ze omvat acties met betrekking tot gezondheid, opvoeding, huisvesting, arbeid en vrijetijdsbesteding. Sociale preventie is per definitie oorzaakgericht en op macro-niveau.

Situationele of politieke preventie verwijst, globaal, naar een beïnvloeding van de factoren die het plegen van criminaliteit bevorderen en omvat alle methoden die het plegen van misdrijven verhinderen door het veranderen van de omgeving en/of in te werken op de gemeenschap of het potentiële slachtoffer.

Meer specifiek gaat het om maatregelen die tot doel hebben:

- de pakkans voor de dader te vergroten.
- de gelegenheid voor het plegen van misdrijven te verminderen.
- het beheer, de vormgeving en de manipulatie mogelijk te maken van de onmiddellijke omgeving.
- potentiële daders af te schrikken.

Preventie en vergroting van het draagvlak: naar een nieuwe aanpak.

In de beginjaren komt de definitie van preventie in politietermen neer op het verkleinen van de kans op een strafbaar feit en/of het beperken van de schade daarvan. In een al meer gedifferentieerde omschrijving wordt politieke misdaadvoorkoming beschouwd als een vorm van preventie waarbij de politie niet alleen zelf preventieve maatregelen uitvoert maar ook preventie-

ve maatregelen initieert en ondersteunt die door anderen worden uitgevoerd. Hierin ligt de aanzet tot een nieuwe accentverschuiving: de samenleving in haar geheel en in het bijzonder burgers en lokale overheden hebben een verantwoordelijkheid in criminaliteitsbeheersing. De burgers worden gemobiliseerd in de „war on crime” via burgerwachten en buurtobservatieprojecten.

Criminaliteitspreventie op primair, secundair en tertiair niveau.

Primaire preventie doelt op identificatie van criminogene situaties en het manipuleren ervan zodat een misdrijf niet kan plaatsvinden. Het wegnemen van achterliggende oorzaken staat centraal. Daartoe wordt vooral beroep gedaan op deprivatie-, dispositionele- en socialisatie-theorieën.

Secundaire preventie heeft betrekking op het vroegtijdig identificeren van potentiële daders, het wegnemen van de gelegenheid. In dit kader past de gelegenheidstheorie.

Tertiaire preventie behelst het voorkomen van recidive. De klassieke repressieve aanpak van opsporing, vervolging en bestraffing van de dader heeft ook een preventie doel: afschrikking.

De „multi-agency-approach”.

Media jaren tachtig wijzigt het criminaliteitsbeleid in de richting van een multi-agency-approach. Dit is een meer structurele criminaliteitsaanpak waarbij allerlei maatschappelijke organisaties worden ingeschakeld bij het beheersen en reduceren van kleine criminaliteit en onveiligheidsgevoelens. In deze benadering is preventie het stoppen van maatschappelijk nefaste processen via criminaliteitsreductie en angstreductie.

De politie is nog steeds een belangrijke criminaliteitsdeskundige en het aangewezen punt voor de verzameling van criminaliteitsgegevens. Maar de politie is niet in staat de criminaliteit alleen aan te pakken. Verbreding van de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de overlast van kleine criminaliteit is nodig.